

Ks. Paweł Rabczyński*
Wydział Teologii UWM w Olsztynie

HERMENEUTYKA TEOLOGICZNA OBJAWIENÍ GIETRZWAŁDZKICH

W 1877 roku w Gietrzwałdzie na Warmii miały miejsce objawienia maryjne, które sto lat później uzyskały oficjalną aprobatę kościelną. Przesłanie, które przekazała Maryja widzącym dziewczynkom, można streścić w trzech zdaniach: „Jestem Najświętsza Panna Maryja Niepokalanie Poczęta. Życzę sobie, abyście codziennie odmawiali Różaniec. Nie smućcie się, bo Ja zawsze będę przy was”. Objawienia gietrzwałdzkie należą do grupy tzw. objawień prywatnych. Należy je badać i interpretować na płaszczyźnie historii zbawienia jako specyficzne znaki obecności i działania Boga w dziejach. Objawienia maryjne w Gietrzwałdzie wskazywały na rzeczywistość nadprzyrodzoną, Bożą, która znajduje swoje wypełnienie w osobie Jezusa Chrystusa obecnego dziś w swoim Kościele. Kierowały swych odbiorców ku objawieniu publicznemu, pobudzały i umacniały wiarę Ludu Bożego. Mariofanie gietrzwałdzkie uzmysławiają konieczność ciągłej interpretacji objawienia publicznego i pogłębiania jego rozumienia w konkretnym momencie dziejowym. Dzięki tym objawieniom trudne do zrozumienia prawdy wiary, takie jak dogmat o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, zostały przybliżone, spopularyzowane i bardziej zrozumiałe. Treści mariofanii gietrzwałdzkich przypominały ewangeliczne wezwanie do nawrócenia, pokuty i modlitwy oraz upewniły wspólnotę wiernych o stałej obecności Boga w dziejach i historii każdego człowieka. Stanowią tym samym ważny impuls chrześcijańskiej odnowy oraz powrotu do ewangelicznej gorliwości i świętości.

* Paweł Rabczyński – ksiądz archidiecezji warmińskiej, absolwent Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, stypendysta rządu Republiki Francuskiej (Instytut Katolicki w Paryżu), doktor teologii fundamentalnej, rektor Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie (2011–2017), adiunkt Katedry Teologii Dogmatycznej i Fundamentalnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; zainteresowania naukowe koncentruje na chrystologii, eklezjologii i ekumenizmie oraz teologii powołania i rodziny; e-mail: rabczynski@o2.pl.

WSTĘP

Po II Soborze Watykańskim (1962–1965) w teologii katolickiej mówimy o Maryi w duchu VIII rozdziału konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (nr 52–69). Ukazujemy Jej osobę w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Patrzymy na Matkę Zbawiciela w kontekście ekonomii zbawczej Boga. Podkreślamy Jej wyjątkową rolę w historii zbawienia, która jest zogniskowana na misterium Wcielenia (nr 55–59). Niezwykła godność Maryi i cześć, którą Ją otaczamy, wypływa z tego, że została Matką Syna Bożego – Bogarodzicą (nr 55–59). Macierzyńskie posłannictwo Maryi nie ogranicza się tylko do osoby Jezusa Chrystusa, lecz trwa również w Jego Kościele. Kościół – sakrament w Chrystusie, znak i narzędzie zjednoczenia z Bogiem i jednością całego rodzaju ludzkiego (nr 1) – jest z woli swego Fundatora ostatnim etapem historii zbawienia, kontynuatorem misji rewolucyjnej i soterycznej Jezusa. Dlatego też widzi w Matce Pana swój pierwowzór. Owa typiczność dotyczy doskonałego zjednoczenia z Odkupicielem oraz dziewiczego macierzyństwa (nr 60–65). Maryja, ciesząc się już chwałą nieba, jest dla pielgrzymującego Ludu Bożego ikoną osiągniętego celu – zbawienia – i wzorem w apostołskim posłannictwie (nr 68–69)¹.

Podobnie jak całą mariologię, tak również odczytywanie i rozumienie objawień maryjnych należy sytuować na płaszczyźnie historii zbawienia. Mariofanie są specyficznymi i wyjątkowymi znakami obecności i działania Boga w dziejach, który, posługując się znakiem Matki Odkupiciela, przypomina i aktualizuje jedyne orędzie objawieniowe i zbawcze Jezusa Chrystusa w Jego Kościele. Czas Kościoła to okres uobecniania Jezusa Chrystusa w mocy Ducha Świętego, który towarzyszy pielgrzymującemu Ludowi Bożemu, gromadząc go i jednocząc. To również czas Maryi – figury Kościoła, która, realizując swoje macierzyńskie posłannictwo,

¹ Zob. Paweł VI, *Adhortacja apostołska „Marialis cultus”*, Watykan 1974; Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*, Watykan 1987; J. Jezierski, *Maryja początkiem nowego świata. Zarys mariologii katolickiej*, Kraków 2012; F. Courth, *Mariologia – Maryja, Matka Chrystusa*, w: *Podręcznik teologii dogmatycznej*, red. W. Beinert, Kraków 1999, s. 43–205; S. Budzik, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, Tarnów 1993; J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, Kraków 2007; R. Laurentin, *Matka Pana. Krótki traktat teologii maryjnej*, Warszawa 1989; J. Kudasiewicz, *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991; H. Langhammer, *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991; E. Adamiak, *Traktat o Maryi*, w: *Dogmatyka*, t. 2, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, Warszawa 2006, s. 15–287; M. Thurian, *Maryja – Matka Pana. Figura Kościoła*, Warszawa 1990; B. Forte, *Maryja, Ikona Tajemnicy. Zarys mariologii symboliczno-narracyjnej*, Warszawa 1999; Z. Kijas, *Ty, co ogarniasz Nieogarnionego. Maryja w zamiarach Boga i w życiu ludzi*, Kraków 2004; J. Królikowski, *Maryja w pamięci Kościoła. Mariologia*, cz. I, Tarnów 1999; J. Królikowski, J. Kupiec, *Matka Zbawiciela. Mariologia*, cz. II, Tarnów 2000; J. Kumala, *Maryja znakiem nadziei i pociechy*, Licheń 2005; S. Piotrowski, *Matka Boga i Matka Kościoła*, Białystok 1994; T. Siudy, *Służebnica Pańska*, Niepokalanów 1995; S.C. Napiórkowski, *Służebnica Pana. Problemy – poszukiwania – perspektywy*, Lublin 2004.

poprzez swoje *fiat* nadal współpracuje z Bogiem w dziele zbawienia człowieka i swym życiem głosi Jego chwałę².

Współcześni teologowie, duszpasterze i organizatorzy życia religijnego obserwują wzrastające zainteresowanie objawieniami maryjnymi. Jest ono podyktowane nieodpartą potrzebą doświadczenia Boga i rzeczywistości nadprzyrodzonej jako bliskich człowiekowi, dostępnych w aktualnym biegu historii, odpowiadających na współczesne pytania i problemy. Mariofanie, choć nie należą do tzw. objawień publicznych (powszechnie obowiązujących), to jednak mają duży walor probatywny, wiarotwórczy. Stąd też ważne jest wyjaśnianie ich sensu i badanie ich wiarygodności, aby uniknąć błędu i ośmieszenia wiary chrześcijańskiej.

Pośród rodzimych objawień maryjnych wyróżniają się mariofanie gietrzwałdzkie. Są one jedynymi w naszej ojczyźnie, które uzyskały oficjalną aprobatę kościelną. W 2017 roku uroczystość obchodzono ich 140. rocznicę, a 27 czerwca 2018 roku rozpoczęto nowennę przygotowującą do obchodów 150-lecia³. W niniejszym artykule podjęto problematykę hermeneutyki teologicznej objawień gietrzwałdzkich. W zamierzeniu autora jest to przyczynek do dalszych pogłębionych badań, mających na celu ukazanie historii i teologicznego sensu tych mariofani.

MIEJSCE, CZAS I OSOBY WIDZĄCE

Omawiane objawienia maryjne miały miejsce w Gietrzwałdzie, małej wiosce, malowniczo położonej na pagórkowatym terenie historycznej Warmii, 20 km na południowy zachód od Olsztyna, zamieszkałej w głównie przez ludność polską⁴. Wraz z lokacją wsi Gietrzwałd w 1352 roku Warmińska Kapituła Katedralna ustanowiła kościół parafialny, który w 1500 roku konsekrował biskup sufragan Jan Wilde pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. W tej świątyni od drugiej połowy XVI wieku w ołtarzu głównym znajdował się słynący łaskami obraz Matki Bożej, otaczany już wcześniej kultem wiernych. Przedstawia Madonnę, która na lewym ramieniu trzyma Dzieciątka. W górnej części ikony dwaj aniołowie unoszą wstęgę z napisem: AVE REGINA CAELORUM AVE DOMINA ANGELORUM. Powszechnie był on nazywany wizerunkiem Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej. Niewątpliwie punktem zwrotnym w dziejach kultu Pani Gietrzwałdzkiej były objawienia z 1877 roku. Mariofanie nie osłabiły czci oddawanej wizerunkowi Matki Boskiej, lecz go uwydatniły⁵. Obraz Matki Bożej

² Zob. G. Lohfink, *Przeciw banalizacji Jezusa*, Poznań 2005, s. 374–377.

³ Zob. *Prowadzeni orędem Maryi. Nowenna gietrzwałdzka*, red. B. Matczak, z. 1, Olsztyn 2018.

⁴ Zob. S. Achremczyk, *Dzieje Gietrzwałdu do 1945 roku*, Olsztyn 2002.

⁵ Zob. W. Nowak, *Historia obrazu i kultu Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 109–134; J. Piskorska, *Rozwój sanktuarium gietrzwałdzkiego*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 427–443.

Gietrzwałdzkiej 10 września 1967 roku został ukoronowany koronami papieskimi przez kardynała Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski, w asyście kardynała Karola Wojtyły, bpa Józefa Drzazgi, ordynariusza diecezji warmińskiej, a także licznie zgromadzonych biskupów, prezbiterów i wiernych⁶. Niestety, wkrótce po tej uroczystości korony skradziono. Szczęśliwie odnalezione, zostały ponownie nałożone na obraz 2 lutego 1969 roku przez bpa Drzazgę. Papież Paweł VI 2 lutego 1970 roku nadał gietrzwałdzkiej świątyni tytuł bazyliki mniejszej⁷.

Objawienia maryjne w Gietrzwałdzie trwały od 27 czerwca do 16 września 1877 roku i obejmują ponad 160 epifenomenów. Widzącymi były dwie dziewczynki: trzynastoletnia Justyna Szafryńska (1864–?) i dwunastoletnia Barbara Samulowska (1865–1950). Miejsce objawień stanowił rozłożysty klon, rosnący w ogrodzie obok plebanii. Pierwszego widzenia doznała tylko Justyna, gdy wracała z nauki religii, podczas wieczornej modlitwy *Anioł Pański*. Piękna Pani – tak odbierały ją dziewczęta – ukazywała się początkowo raz, a następnie trzy razy dziennie podczas odmawiania różańca. Justyna 1 lipca miała widzenie w domu, a 8 września Maryja ukazała się przy źródle⁸.

Należy jeszcze dodać, że autentycznym mariofaniom, doświadczanym przez wymienione dziewczęta, towarzyszyły widzenia fałszywe, które od samego początku budziły podejrzenia proboszcza parafii i kompetentnych instancji kościelnych. Wprowadzały one niepokój i zamęt, przez co osłabiały walor probatywny całości wydarzeń⁹. Chodzi o rzekome objawienia Justyny w domu krawcowej z 10 sierpnia oraz wątpliwe widzenia starszych niewiast, Elżbiety Bilitewskiej i Katarzyny Wieczorek, których miały doznawać po 12 sierpnia w różnych miejscach: po nabożeństwie, na polu, w drodze do domu, we własnym domu, na plebanii, w kościele. Dotyczyły one m.in. osoby św. Józefa,

⁶ Zob. *Uroczystości maryjne w Gietrzwałdzie*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 23 (1968), s. 86–93.

⁷ Zob. J. Piskorska, *Rozwój sanktuarium gietrzwałdzkiego...*, s. 443.

⁸ Zob. B. Żynda, *Bibliografia stulecia objawień i kultu Najświętszej Maryi Panny w Gietrzwałdzie*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 445–466; zob. także [F. Hipler], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie. Przedruk wydania z 1883 r.*, Olsztyn 2017; J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie. Ich treść i autentyczność w opinii współczesnych (W stulecie objawień 1877–1977)*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 7–73; T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń gietrzwałdzkich*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 75–107; A. Kopiczko, *Objawienia gietrzwałdzkie w świetle zbiorów Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu*, red. J. Jezierski, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa–Gietrzwałd 2003, s. 29–37; B. Tomczyk, S. Ryłko, *Siostra Miłosierdzia Barbara Stanisława Samulowska wizjonerka z Gietrzwałdu i inne osoby obdarzone łaską objawień*, Kraków 1999; G. Kasjaniuk, *Gietrzwałd. 160 objawień Matki Bożej dla Polski i Polaków – na trudne czasy*, Warszawa 2017; K. Bielawny, *Niepodległość wyszła z Gietrzwałdu*, Warszawa 2018.

⁹ Zob. J. Zieliński, *O widzeniach i zachwyceniach przyrodzonych i nadprzyrodzonych w ogóle i rozpoznawaniu takowych z zastosowaniem do objawień gietrzwałdzkich*, Pelplin 1882, s. 193–229.

nieba, czyścica¹⁰. Autor artykułu na podstawie literatury przedmiotu i orzeczenia kompetentnej władzy kościelnej nie włącza do objawień gietrzwałdzkich widzeń Bilitewskiej i Wieczorek, uważając je za niewiarygodne.

Nie bez znaczenia jest także to, że Maryja w Gietrzwałdzie mówiła do widzających w zrozumiałym dla nich języku, zbliżonym do współczesnej polszczyzny. Najprawdopodobniej była to gwara warmińska. W związku z tym, że był to czas zaborów, bezwzględnej polityki Kulturkampf, kiedy to kanclerz Otto von Bismarck usiłował doprowadzić do ograniczenia wpływów Kościoła katolickiego w Cesarstwie Niemieckim, oraz walki ze wszystkim, co polskie, objawienia gietrzwałdzkie urosły do rangi symbolu odnowy i przebudzenia narodowego. Powszechnie przyjęto interpretację, że Maryja w Gietrzwałdzie przyszła Polakom na pomoc i jest przy nich w najbardziej smutnych i trudnych momentach dziejowych¹¹. Rzeczywiście Gietrzwałd stał się bardzo szybko duchową stolicą Warmii; ważnym ośrodkiem ruchu pielgrzymkowego, promieniującym modlitwą różańcową, walką o trzeźwość narodu; miejscem duchowej przemiany i moralnego nawrócenia.

Z okazji 100-lecia objawień od 24 do 26 czerwca 1977 roku odbył się w Olsztynie i Gietrzwałdzie Kongres Mariologiczny i Maryjny, podczas którego mariofanie gietrzwałdzkie zostały poddane refleksji naukowej historyków, kanonistów i teologów. Podczas obrad kongresowych 25 czerwca 1977 roku podjęto rezolucję następującej treści: „IV Ogólnopolski Kongres Mariologiczny prosi Biskupa Warmińskiego, aby mocą zwyczajnego swego urzędu pasterskiego potwierdził 100-letni kult Matki Boskiej w Gietrzwałdzie i wiarygodność objawień stojących u jego podstaw”¹². Objawienia maryjne w Gietrzwałdzie uzyskały oficjalną aprobatę kościelną 11 września 1977 roku. Biskup Warmiński Józef Drzazga (1914–1978)¹³ wydał dekret, na mocy którego „zatwierdził kult objawień Matki Boskiej w Gietrzwałdzie jako nie sprzeciwiający się wierze i moralności chrześcijańskiej, oparty na faktach wiarygodnych, których charakter nadprzyrodzony i Boży nie da się wykluczyć”¹⁴.

OBJAWIENIE PUBLICZNE A OBJAWIENIA PRYWATNE

Objawienia maryjne w Gietrzwałdzie należą do grupy tzw. objawień prywatnych (łac. *apparitio*). W teologii wyraźnie odróżnia się te epifenomeny od objawienia

¹⁰ Zob. T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień...*, s. 102–103.

¹¹ Zob. J. Obląk, *Kościół na Warmii w okresie „Kulturkampf”*, „Ateneum Kapłańskie” 55 (1957), z. 2, s. 203–217; G. Bartoszewski, *Nieopublikowany rękopis Sługi Bożego o. Honorata Koźmińskiego, kapucyna*, s. 355–357; K. Bielawny, *Niepodległość wyszła z Gietrzwałdu...* „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 32 (1977), s. 246.

¹³ Zob. A. Kopiczko, *Józef Drzazga*, w: *Poczet biskupów warmińskich*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2008, s. 457–464.

¹⁴ „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 5.

publicznego (łac. *revelatio Dei*), którego przekaznikami są Pismo Święte i Tradycja. Wspomniane rozróżnienie ma charakter jakościowy i formalny¹⁵.

Objawienie publiczne to samo udzielenie się Boga, polegające na ujawnieniu przez Niego swego istnienia, natury oraz zbawczej woli. Posiada ono charakter powszechny i uniwersalny, gdyż zostało skierowane do ludzi wszystkich czasów i wszystkich kultur. Celem objawieniowego działania Boga jest wezwanie i przyjęcie człowieka do pełnej miłości wspólnoty życia z Osobami Trójcy Świętej, czyli zbawienia. Właściwą odpowiedzią człowieka na to wyjątkowe zaproszenie jest żywa wiara¹⁶.

W centrum Bożego objawienia znajduje się wydarzenie Jezusa Chrystusa: Jego Osoba, nauczanie, czyny¹⁷. W Nim dokonało się pełne i ostateczne objawienie Bożej prawdy (zob. Dz 4,12; Flp 2,9–11; Hbr 1,1–2). Oznacza to, że w biegu historii Bóg nie dokona już żadnego pełniejszego objawienia¹⁸.

Powszechnie przyjmuje się, że objawienie publiczne – obowiązujące do przyjęcia przez wszystkich – zakończyło się z upływem okresu apostołskiego¹⁹. Chrystus założył Kościół, aby był on jakby historycznym przedłużeniem Jego egzystencji, kontynuującym historię zbawienia jako jej ostatni etap, dając tym samym możliwość zbawienia w każdym okresie dziejowym. Dziś, z woli Chrystusa objawienie trwa w Kościele i jest przez niego i w nim przekazywane (por. J 16,12–14)²⁰. Inter-

¹⁵ Zob. tamże; M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”*, w: *Objawienia Maryjne. Drogi interpretacji*, red. K. Pek, Warszawa 1994, s. 40; T. Pawluk, *Człowiek charyzmatyczny we wspólnocie kościelnej na przykładzie stosunku Kościoła do objawień prywatnych*, w: *Człowiek we wspólnocie Kościoła*, red. L. Balter, Warszawa 1979, s. 284–298.

¹⁶ Zob. J. Mastej, *Od objawienia do wiary. Personalistyczna koncepcja aktu wiary chrześcijańskiej*, Lublin 2001; I.S. Ledwoń, M. Rusecki, *Objawienie Boże*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. M. Rusecki i in., Lublin–Kraków 2002, s. 859–871; R. Latourelle, *Révélation*, w: *Dictionnaire de théologie fondamentale*, red. R. Latourelle, R. Fisichella, Montréal–Paris 1992, s. 1134–1189; R. Fisichella, *Introduzione alla teologia fondamentale*, Casale Monferrato 1992, s. 66–101; M. Rusecki, *Wiarygodność chrześcijaństwa*, t. 1: *Z teorii teologii fundamentalnej*, Lublin 1994, s. 182–217; M. Schmaus, *Wiara Kościoła*, t. 1: *Objawienie – inicjatywa Boża oczekująca odpowiedzi człowieka: wiary*, Gdańsk Oliwa 1989; M. Seckler, *Dei Verbum religiose audiens: Wandlungen im christlichen Offenbarungsverständnis*, w: J.J. Petuchowski, W. Strolz, *Offenbarung im jüdischen und christlichen Glaubensverständnis*, Freiburg 1981, s. 214–236.

¹⁷ Zob. Cz.S. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. I, Lublin 1999, s. 729–730.

¹⁸ KO 4; zob. także Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja Dominus Iesus o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła*, nr 5–8, w: *Wokół deklaracji Dominus Iesus...*, s. 12–16; J. Ratzinger, *Komentarz teologiczny do trzeciej tajemnicy fatimskiej*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie 9 (2000), s. 47; P. Rabczyński, *Objawienia prywatne*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 69–70.

¹⁹ Zob. L.M. De Candido, *Manifestazioni straordinarie per il bene del popolo di Dio*, „Credere oggi” 142 (2004), s. 77–89.

²⁰ M. Rusecki, *Wiarygodność chrześcijaństwa...*, s. 218; zob. także J. Schmitz, *La rivelazione*, Brescia 1991, s. 156–160; J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 1970, s. 50; K. Rahner, *Podstawowy wykład wiary*, Warszawa 1987, s. 280.

pretacja i wyjaśnianie Bożego objawienia należy więc do konstytutywnych zadań Kościoła. Stąd też zmieniający się świat zobowiązuje wspólnotę wierzących pod kierunkiem Magisterium Ecclesiae do nieustannego uwspółcześniania przekazu objawienia, tak, aby było ono zrozumiałe dla wszystkich ludzi wszystkich czasów²¹.

Objawienia prywatne należy rozumieć jako szczególne wizje, występujące w czasach poapostolskich, które – odbierane przez wybrane osoby – zawierają nadprzyrodzone przesłanie skierowane do większej zbiorowości, mające na celu aktualizację objawienia publicznego w konkretnej epoce historycznej. Niosą więc ze sobą wyjątkowe orędzie Boga, które manifestuje się w dziejach w celu ujawnienia w nowy sposób Jego zbawczej woli²².

Istotnym elementem poszczególnych objawień prywatnych jest ich przesłanie. Bóg, który jest źródłem (autorem) każdego autentycznego objawienia, nie manifestuje się w dziejach dla samego zmanifestowania się, lecz zawsze dla dobra człowieka, ostatecznie – mając na celu jego zbawienie. Dlatego też orędzie towarzyszące znakom epifanijnym jest – podobnie jak w Starym i Nowym Testamencie – konstytutywnym elementem objawień, a nawet kryterium ich wiarygodności²³. Nie może ono jednak w żaden sposób – ani w całości, ani w części – zastąpić przesłania objawienia publicznego.

Przesłania objawień maryjnych zawierają najczęściej pewne pouczenia i wezwania służące rozwojowi duchowemu wierzących, przypominają o podstawowych prawdach Ewangelii i ukazują je w nowym świetle. Nie są to treści nowe, nieobecne w nauczaniu Kościoła, lecz podane często w nowy sposób, w nowej formie. Warto w tym miejscu podkreślić, że choć orędzie skierowane jest bezpośrednio

²¹ Zob. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1986³, nr 9; *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje...*, nr 25, 26; *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994, nr 66; P. Rabczyński, *Objawienia prywatne...*, s. 71–72.

²² Zob. *Katechizm Kościoła katolickiego...*, nr 67; M. Rusecki, *Objawienia prywatne*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej...*, s. 853–858; S.M. Perrella, *Mariofanie w dzień Kościoła i świata. Aspekty wybrane*, w: *Wokół objawień maryjnych. Polskie pokłosie XXII Międzynarodowego Kongresu Mariologiczno-Maryjnego w Lourdes (4–8 IX 2008)*, red. T. Siudy, G.M. Bartosik, Częstochowa 2009, s. 25–28; J. Ratzinger, *Komentarz teologiczny do trzeciej tajemnicy fatimskiej...*; P. Adnès, *Révélationes privées*, w: *Dictionnaire de théologie fondamentale...*, s. 1189–1193; J. Bolewski, *Teologiczne aspekty jawień maryjnych*, w: *Objawienia Maryjne. Drogi interpretacji...*, s. 52–56; W. Granat, *Teologiczna wiara, nadzieja i miłość*, Lublin 1960, s. 147–150; J. Guitton, J.J. Anker, *Les pouvoirs mystérieux de la foi. Signes et merveilles*, Paris 1993; R. Laurentin, *Współczesne objawienia Najświętszej Maryi Panny*, Gdańsk 1994, s. 22–67; tenże, *Vraies et fausses apparitions dans l'Église*, Paris 1973; M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 35–44; M. Schmaus, *Wiara Kościoła...*, t. 1, s. 27; H. Seweryniak, *Świadectwo i sens*, Płock 2001, s. 101–107; L. Volken, *Les révélations*, Mulhouse 1961; P. Rabczyński, *Objawienia prywatne...*, s. 73.

²³ M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 39; P. Rabczyński, *Objawienia prywatne...*, s. 73–75.

do wybranych widzących, to jednak nie jest ono dane tylko i wyłącznie dla ich osobistego dobra. Za ich pośrednictwem ma ono dotrzeć do większej grupy, a czasami nawet do całej wspólnoty Kościoła, aby – podobnie jak przez charyzmaty i inne dary nadprzyrodzone – ubogacić cały Lud Boży lub znaczną jego część²⁴. I choć Kościół nie zobowiązuje wiernych do przyjęcia ich autentyczności i nie podaje do wierzenia ich treści, to jednak bieg dziejów pokazuje, że niejednokrotnie przyczyniały się one do odnowy i ożywienia życia religijnego oraz nadawały nowe impulsy działalności duszpasterskiej²⁵.

Objawienia prywatne przybierają najczęściej postać zjawień-manifestacji w formie dostrzegalnej dla osoby, która ich doświadcza. Mamy tu do czynienia z postrzeganiem wewnętrznym (*visio imaginativa*), odróżniającym się zasadniczo od postrzegania zmysłowego i duchowego (*visio sensibilis, visio intellectualis*). Należy podkreślić, że spostrzeganie wewnętrzne jest odbierane przez widzącego tak jak zjawisko zmysłowe. Nie jest więc wytworem wyobraźni, lecz autentycznym doświadczeniem rzeczywistości transcendentnej (nadprzyrodzonej), nieuchwytnej dla zmysłów, a dostępnej za pomocą znaków i symboli²⁶. Dla pełnego obrazu omawianego zagadnienia trzeba dodać, że wizje wewnętrzne, zachowując swój specyficzny obiektywizm, nie są pozbawione czynników subiektywnych. Człowiek (podmiot wizji) spostrzega treści objawione (przedmiot wizji) na miarę swoich konkretnych możliwości i zdolności poznawczych. Na jego sposób „widzenia” wpływają również inne czynniki podmiotowe: emocjonalność, nastawienie, postawa moralna, wrażliwość, ogólny stan kultury. Przedmiot wizji jest więc w pewnym sensie współtworzony przez podmiot na podstawie doświadczenia siebie i otaczającego świata²⁷.

PRZESŁANIE I ZNAKI WIARYGODNOŚCI OBJAWIEŃ GIETRZWAŁDZKICH

Orędzie gietrzwałdzkie w pełni odślania swój teologiczny sens i znaczenie dla współczesności, gdy zostanie poddane weryfikacji według ustalonych przez tradycję kościelną znaków wiarygodności objawień prywatnych. Chodzi o pogłębioną refleksję teologiczną przeprowadzoną według kryteriów, które pomagają

²⁴ Zob. M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 40–41; P. Adnès, *Révélationes privées...*, s. 1193.

²⁵ Zob. np. *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś...*

²⁶ J. Ratzinger, *Komentarz teologiczny do trzeciej tajemnicy fatimskiej...*, s. 49; M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 38.

²⁷ Zob. G.M. Mucci, *Rivelazioni private e apparizioni*, Roma 2000, s. 38–46; R. Laurentin, *Współczesne objawienia Najświętszej Maryi Panny...*, s. 42–47; S.M. Perrella, *Mariofanie w dziś Kościoła i świata...*, s. 26–27, 30–31; Z.J. Zdybicka, *Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*, Lublin 1993², s. 171–197.

w zdobyciu pewności moralnej, że dany epifenomen posiada nadprzyrodzone pochodzenie, a więc nie jest subiektywnym wytworem chorej wyobraźni, halucynacji, przejawem iluminizmu, czy też mistyfikacją. Tak jak w przypadku każdej rzeczywistości transcendentnej, nie jest możliwe podanie dowodów świadczących o jej prawdziwości, i co za tym idzie, uzyskanie pewności absolutnej. Możliwe jest natomiast przytoczenie argumentów wiarygodności tychże objawień w postaci określonych znaków²⁸.

Podmiotem rozpoznawania wiarygodności wszystkich objawień prywatnych jest Urząd Nauczycielski Kościoła. Jest on w tym względzie powściągliwy i bardzo ostrożny. Zazwyczaj orzeczenie autentyczności konkretnych objawień jest wyrażane nie wprost, lecz w formie negatywnej, poprzez formułę, że określone zjawiska nie są sprzeczne z objawieniem publicznym i nie można wykluczyć ich nadprzyrodzonego charakteru²⁹.

W prezentowanym artykule, biorąc pod uwagę współczesne badania teologiczne, wyróżniono cztery główne znaki wiarygodności mariofanii: (1) zgodność z Bożą ekonomią zbawienia; (2) dobre owoce objawień; (3) cudowne wydarzenia; (4) wiarygodność osób widzących. Zostaną one poniżej omówione w kontekście mariofanii gietrzwałdzkich, tak aby ukazać sens teologiczny wydarzeń z 1877 roku.

ZGODNOŚĆ Z BOŻĄ EKONOMIĄ ZBAWIENIA

Treść wizji i zjawień maryjnych nie może być sprzeczna z Bożą ekonomią zbawienia, realizowaną przez Jezusa Chrystusa i w Jezusie Chrystusie oraz zakładającą pośrednictwo zbawcze Kościoła. Biorąc pod uwagę historię zbawienia, za wiarygodne należy uznać te objawienia, które wskazują na Chrystusa i Jego Kościół i w tych dwóch rzeczywistościach znajdują swoje dopełnienie. Należy więc stanowczo odrzucić i uznać za fałszywe wszelkie mariofanie, których przesłania nie da się pogodzić z nauką zawartą w Piśmie Świętym i Tradycji, jak również te, które nie mają w ogóle odniesienia do sfery religijnej.

Odnosząc to kryterium do objawień gietrzwałdzkich, należy najpierw zauważyć, że ówczesny biskup warmiński Filip Kremetz (1819–1899)³⁰ przeprowadził wnikliwe badania rzeczonych wydarzeń. Zażądał od miejscowego proboszcza,

²⁸ Szerzej problematykę kryteriów podejmują m.in.: S.M. Perrella, *Mariofanie w dziś Kościoła i świata...*, s. 9–51; R. Laurentin, *Współczesne objawienia Najświętszej Maryi Panny...*, s. 52–67; tenże, *Jak rozpoznać znak dany przez Boga?*, Katowice 1996, s. 19–21; M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 44–50; H. Seweryniak, *Świadectwo i sens...*, s. 104–106.

²⁹ Zob. S.M. Perrella, *Mariofanie w dziś Kościoła i świata...*, s. 28–29; *Tempi e criteri per « giudicare » le apparizioni, Intervista con Monsignor Angelo Amato di Gianni Cardinale*, Avvenire 9.07.2008, s. 15. Historia wypowiedzi magisterialnych na temat objawień prywatnych została przedstawiona w: T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych...*, s. 80–89.

³⁰ Zob. J. Chłosta, *Filip Kremetz*, w: *Poczet biskupów warmińskich...*, s. 414.

ks. Augustyna Wiechła (1830–1909)³¹, sprawozdania³² oraz powołał 18 sierpnia 1877 roku komisję do zbadania autentyczności objawień. Składała się ona z dwóch księży o wielkim autorytecie: dziekana olsztyńskiego Augusta Karau oraz dziekana barczewskiego Edwarda Stocka³³. Przesłuchano wizjonerki oraz innych świadków. Konkluzja była następująca: zdarzenia w Gietrzwałdzie muszą mieć realną podstawę³⁴. Inni wysłannicy biskupa, wykształceni teologowie – ks. Augustyn Kolberg, wicerektor Seminarium Duchownego w Braniewie³⁵, i ks. Franciszek Hipler, rektor tejże uczelni³⁶ – z uznaniem i aprobatą odnosili się do widzących dziewcząt oraz do treści przez nich przekazywanych. Sam bp Krementz odwiedził Gietrzwałd 4 i 5 września 1877 roku, przypatrywał się doznającym objawień i rozmawiał z nimi. Rządca diecezji był pod dużym wrażeniem wydarzeń gietrzwałdzkich i zachowując stosowną ostrożność, ustosunkował się do nich pozytywnie nie wprost, lecz pośrednio, poprzez wydanie 21 listopada 1877 roku pozwolenia na druk książeczki ks. Hiplera pt. *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie dla ludu katolickiego podług urzędowych dokumentów spisane*, gdzie zaznaczył, że jej treść nie zawiera niczego, co sprzeciwiałoby się katolickiej nauce wiary i moralności³⁷.

Analiza materiału źródłowego dotyczącego przedmiotu omawianych objawień, ich treści oraz przesłania, potwierdza religijny charakter wydarzeń gietrzwałdzkich oraz ich niesprzeczność z objawieniem publicznym. Zastosowanie metody hermeneutyki teologicznej pozwala dostrzec w tych mariofaniach wyraźne odniesienia chrystologiczne i eklezjologiczne³⁸. Całość gietrzwałdzkiego orędzia można streścić w trzech najważniejszych zdaniach, które przekazała Matka Boska widzącym: „Jestem Najświętsza Panna Maryja Niepokalanie Poczęta”³⁹. „Życzę sobie, abyście codziennie odmawiali Różaniec. Nie smućcie się, bo Ja zawsze będę przy was”⁴⁰. Stanowią one główne przesłanie gietrzwałdzkich mariofanii, obok wezwania do nawrócenia, pokuty i trzeźwości. W pełni wpisują się one w Bożą

³¹ Zob. Z. Jakubowski, *Ksiądz Augustyn Weichsel – proboszcz gietrzwałdzki w czasie objawień 1877 roku*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 147–152.

³² Treść sprawozdania przesłanego bp. Krementzowi 8 sierpnia 1877 r. zob. J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 41–46.

³³ Pismo biskupa powołujące komisję zob. J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 47.

³⁴ Sprawozdanie komisji biskupiej o objawieniach w Gietrzwałdzie zob. J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 47–65.

³⁵ Relację ks. A. Kolberga zob. J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 65–69.

³⁶ Zob. [F. Hipler] *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*

³⁷ Zob. T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień...*, s. 91.

³⁸ Zob. P. Rabczyński, *Hermeneutyka teologiczna mariofanii*, w: *Matka Boża w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, red. J. Jezierski, K. Parzych-Blakiewicz, Olsztyn 2011, s. 248–263.

³⁹ Dogmat o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny został ogłoszony przez papieża Piusa IX 8 grudnia 1854 r. Zob. Pius IX, *Bulla „Ineffabilis Deus”*, Rzym, 8.12.1854.

⁴⁰ Biskup warmiński Józef Drzazga, *Dekret nr 2100/77. Gietrzwałd, 11 września 1977 r.*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 5.

ekonomię zbawienia jako jej przypomnienie i aktualizacja na konkretnym etapie dziejowym⁴¹. Orędzie gietrzwałdzkie ma wybitnie ewangeliczny charakter. Umacnia wiarę Kościoła w Miłosiernego Ojca, który posyła swego Syna, aby dokonał dzieła odkupienia poprzez cierpienie, przesycone miłością do każdego człowieka. Maryja, ukazująca się dziewczętom jako troskliwa Matka, Niepokalanie Poczęta, cierpiąca z powodu grzechów i szerzącego się zła, uczy posłuszeństwa Bogu Ojcu i wskazuje drogę odzyskania utraconej pełni człowieczeństwa w Chrystusie⁴².

DOBRE OWOCE OBJAWIEŃ

Ważnym znakiem wiarygodności objawień maryjnych są ich owoce. Argumentem przemawiającym za autentycznością poszczególnych wizji czy zjawień maryjnych są niewątpliwie towarzyszące im nawrócenia, wzrost pobożności, rozkwit życia sakramentalnego, podejmowane dzieła miłosierdzia, a także wylanie charyzmatów Ducha Świętego, takich jak radość, pokój, harmonia, zgoda, wzajemne zrozumienie⁴³.

Pozytywne skutki wydarzeń gietrzwałdzkich były najpierw widoczne w zachowaniu i postawie samych wizjonerek. Początkowy strach i niepewność bardzo szybko ustąpiły miejsca radości z powodu spotkań z Niepokalanie Poczętą. Otoczenie dostrzegło u dziewcząt wzrost pobożności, ale także spokój, modlitewne skupienie, prostotę i skromność w wypełnianiu codziennych obowiązków. Widzeniom towarzyszył ze strony wizjonerek stan zachwyty i pragnienie świętości. Można więc powiedzieć, że w ich życiu duchowym nastąpiła wyraźna zmiana, czego świadectwem była decyzja o wstąpieniu do Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo⁴⁴.

Siostra Augustyna Justyna Szafryńska z nieznanых przyczyn w 1897 roku, po czternastu latach spędzonych w Zgromadzeniu, wystąpiła z niego. Wyszła za mąż i zamieszkała w Gelsenkirchen w północnej Westfalii. Prowadzący z nią korespondencję potwierdzają, że tęskniła za Zgromadzeniem i życiem zakonnym⁴⁵.

Siostra Stanisława Barbara Samulowska po jedenastu latach pobytu w Paryżu została skierowana do służby ubogim w Gwatemali. Tam też podjęła pracę wychowawczą wśród młodych sióstr jako dyrektorka nowicjatu, a następnie służbę wśród chorych w różnych szpitalach kraju. Troszczyła się także o biedne dzieci i młodzież. Szerzyła nabożeństwo ku czci Najświętszej Maryi Panny. Zmarła 6

⁴¹ Zob. J. Jezierski, *Posłowie. Znaczenie objawień gietrzwałdzkich*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu...*, s. 156; T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych...*, s. 93–95.

⁴² Zob. K. Parzych, *Objawienia gietrzwałdzkie na tle innych objawień maryjnych*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś...*, s. 127–137.

⁴³ Zob. M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 49.

⁴⁴ Zob. B. Tomczyk, S. Ryłko, *Siostra Miłosierdzia Barbara Stanisława Samulowska...*, s. 62–66; T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych...*, s. 95–99.

⁴⁵ Zob. B. Tomczyk, S. Ryłko, *Siostra Miłosierdzia Barbara Stanisława Samulowska...*, s. 66–67.

grudnia 1950 roku w Szpitalu Głównym w Gwatemali na chorobę nowotworową. Nigdy nie chwaliła się przeżyтыми objawieniami. Nosiła je w sercu jako największą tajemnicę. Obecnie toczy się jej proces beatyfikacyjny⁴⁶.

Proboszcz gietrzwałdzki czasu objawień, ks. Augustyn Weichsel, który na początku wykazywał dużą ostrożność wobec relacji wizjonerek, z biegiem czasu nabierał coraz większego przekonania co do ich autentyczności. Był poruszony wzrostem pobożności swych parafian oraz ruchem pielgrzymkowym, podkreślał dobre owoce mariofanii i widział w nich wyraźne działanie Boże⁴⁷.

Odwołując się do materiału źródłowego zebranego bezpośrednio po zakończeniu objawień, jak i w następnych latach, można stwierdzić, że mariofanie gietrzwałdzkie przyniosły dobre owoce odnowy duchowej i moralnej wiernych, a także przyczyniły się do odrodzenia życia religijnego na Warmii oraz poza jej granicami. Piękna Pani przypomniwała istotne wymagania Ewangelii Jej Syna, wezwała do nawrócenia, pokuty, modlitwy i trzeźwości.

Warto w tym miejscu wspomnieć jeszcze o jeszcze jednym ważnym trwałym owocu objawień. Błogosławiony o. Honorat Koźmiński odczytał gietrzwałdzkie przesłanie Maryi jako swoisty znak czasu, który zainspirował go do założenia nowej rodziny zakonnej – Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej⁴⁸.

Oddziaływanie objawień, ich promieniowanie na codzienną pobożność i formy kultu, nie skończyło się w XIX wieku, ale trwa nadal. Mimo okresów o większym i mniejszym zainteresowaniu treściami przekazanymi przez wizjonerki, należy podkreślić, że ma ono charakter stały. Nadal do Gietrzwałdu przybywają rzesze pielgrzymów, codziennie odmawia się wszystkie części różańca, chorzy i uzależnieni od różnych nałogów, przede wszystkim alkoholicy, przyjeżdżają tu na rekolekcje i spotkania formacyjne, wielu doznaje uzdrowienia na duszy i na ciele⁴⁹.

CUDOWNE WYDARZENIA

Szczególnym znakiem wiarygodności objawień maryjnych są cuda. Zwykle tam, gdzie miały miejsce autentyczne mariofanie, dokonują się również cudowne wydarzenia, które świadczą o realizowaniu przez Boga dzieła zbawienia człowieka

⁴⁶ Zob. P. Rabczyński, *Sługa Boża Siostra Barbara Stanisława Samulowska. Życie i działalność*, „Ateneum Kapłańskie” 146 (2006), z. 3, s. 555–562.

⁴⁷ A. Weichsel, *Dodatek do drugiego wydania*, w: [F. Hipler], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 92–93.

⁴⁸ Zob. M. Wójcik, *Objawienia matki Bożej Gietrzwałdzkiej a Zgromadzenie Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej z Mariówki (1878)*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 365–377.

⁴⁹ Zob. J. Obląk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 32–38; T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych...*, s. 98–101; B. Tomczyk, S. Ryłko, *Siostra Miłosierdzia Barbara Stanisława Samulowska...*, s. 21–22. A. Leniec, K. Bielawny, *Sanktuarium gietrzwałdzkie dziś, w: Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś...*, s. 138–210.

w konkretnym czasie i miejscu. Wydarzenia cudowne z jednej strony zakładają wiarę, a z drugiej pełnią funkcję wiarotwórczą. Wzywają do wiary, pobudzają ją i umacniają⁵⁰.

Najczęstszymi wydarzeniami nadprzyrodzonymi towarzyszącymi autentycznym objawieniom prywatnym są cudowne uzdrowienia. Dokonują się one w wyniku przyjęcia mariofanii, przez wstawiennictwo Matki Chrystusa. Cuda te powinny mieć charakter natychmiastowy i trwałe, niedający się wytłumaczyć z punktu widzenia medycznego⁵¹.

Oprócz cudów do znaków wiarygodności mariofanii można zaliczyć inne fenomeny ponadnaturalne o charakterze cielesnym (np. lewitacje, ekstazy), uczuciowym (np. uniesienia), poznawczym (np. odróżnianie dobra od zła, wiedza wlna). Zjawiska mistyczne i fenomeny specjalne towarzyszące objawieniom, aby mogły mieć walor probatyczny, wymagają starannego osądu merytorycznego specjalistów z dziedziny nauk medycznych, psychologicznych i teologii duchowości⁵².

Czy objawieniom maryjnym w Gietrzwałdzie towarzyszyły cudowne wydarzenia i czy nadal dokonują się pod ich wpływem? Trudno jest na to pytanie jednoznacznie odpowiedzieć. Już sam proboszcz ks. Augustyn Weichsel w sprawozdaniu dla biskupa Krementza z 8 sierpnia 1877 roku stwierdza, że docierają do niego informacje o licznych uzdrowieniach za przyczyną Pięknej Pani, o których prawdziwości jest przekonany, ale nie może tego oficjalnie potwierdzić, ponieważ brak jest stosownej dokumentacji. Podobnie wypowiadali się członkowie komisji biskupiej i inni kapłani wysyłani przez rządcę diecezji do Gietrzwałdu. Choć zgłaszano im różne cudowne wypadki i uzdrowienia, które następnie poddane były badaniu, to jednak nikt ze zgłaszających się nie mógł tego udokumentować niezbędnymi świadectwami lekarskimi⁵³.

Sanktuarium gietrzwałdzkie, którym opiekują się po II wojnie światowej kanonicy regularni laterańscy, posiada rejestr świadectw o uzdrowieniach – *Księgę łask i uzdrowień otrzymanych za przyczyną NMP w Gietrzwałdzie*, założoną w roku 1962 przez ks. Franciszka Węglarczyka, obejmującą oświadczenia osób od 1947 roku. Niestety, żaden ze zgłoszonych przypadków nie został poddany badaniu kanonicznemu przez odpowiednią komisję medyczno-teologiczną. O pewności subiek-

⁵⁰ W. Granat, *Teologiczna wiara, nadzieja i miłość...*, s. 147–148; M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 48.

⁵¹ Zob. G. Lambertenghi Delilieri, *Wprowadzenie*, w: *Lekarz wobec cudu*, Poznań 2005, s. 9; P. Theillier, *Czy w aktualnej medycynie jest miejsce na cuda?*, w: *Lekarz wobec cudu...*, s. 33–40.

⁵² Zob. J.C. Castellano, *Fenomenologia della città spirituale conspiciata firerimento ai fenomeni preternaturali. Mistica Cristiana e fenomeni mistici*, w: *Studio della Congregazione per le Cause dei Santi*, Roma 2000, s. 133–164. O kanonicznym ujęciu cudu zob. H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne*, Lublin 2003², s. 86–94.

⁵³ Zob. [F. Hipler], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 67–75; J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 39–40.

tywnej poszczególnych wiernych co do otrzymanych przez nich łask i uzdrowień świadczą składane w gietrzwałdzkim sanktuarium liczne wota i dary. Można także przywołać w tym miejscu cuda natury moralnej, których doświadczyli pielgrzymi nawiedzający miejsce objawień, przede wszystkim nawrócenia, uwolnienia od zła i grzechu, duchowe pocieszenia. Dotykają one sfery wewnętrznej człowieka, równie ważnej jak cielesna⁵⁴.

WIARYGODNOŚĆ OSÓB WIDZĄCYCH

Jest rzeczą oczywistą, że osoby doznające objawień powinny legitymować się określonymi cechami, dzięki którym przesłanie epifenomenów zostanie uznane przez innych za wiarygodne. Z pewnością należy zbadać stan zdrowia widzącego, przede wszystkim jego kondycję psychiczną, emocjonalność, podatność na sugestię, skłonności do różnych zachowań patologicznych, a także szczerłość, prawdomówność, przejrzystość i stałość w zachowaniu się i mowie, wykluczającą szukanie rozgłosu, sławy, korzyści materialnych. Ponadto niezmiernie ważne jest posłuszeństwo osób doświadczających objawień kierownikom duchowym i decyzjom władzy kościelnej⁵⁵.

Jak zauważa Zenomena Płużek, ustalenie wiarygodności osób doznających objawień, wizji, ekstazy, czy też innych doświadczeń mistycznych, jest od strony psychologicznej trudnym zadaniem, ponieważ struktura przywołanych fenomenów jest bardzo złożona. Należy badać wiele czynników psychologicznych i fizjologicznych współwystępujących ze zjawiskiem nadprzyrodzonym, a także dojrzałość osobowościową, podatność na sugestię, submisyjność, emocjonalność oraz inteligencję widzających. Ważne są również motywacje osób doświadczających objawień. Należy przy tym pamiętać, że ani medycyna, ani psychologia nie posiada stosownych narzędzi, aby jakieś doświadczenie religijne nazwać nadprzyrodzonym. O cechach nadprzyrodzoności zjawisk orzekają teologowie⁵⁶.

Zgonie z życzeniem bpa Krementza wizjonerki gietrzwałdzkie zostały poddane badaniom przez trzech niezależnych lekarzy: A. Dittricha, Poschmanna i A. Sonntag. Trzeba nadmienić, że dwaj pierwsi byli katolikami, natomiast trzeci – ewangelikiem. Wymienieni lekarze zgodnie stwierdzili, że dziewczęta są zdrowe fizycznie i psychicznie oraz że w ich rodzinach nie występowały choroby umysłowe czy też na tle nerwowym. Ponadto lekarze Dittrich i Poschmann oświadczyli, że wizjonerki podczas odmawiania różańca pozostawały w stanie jakiegoś zachwyty, któremu

---

⁵⁴ Zob. A. Leniec, *Łaski i uzdrowienia w sanktuarium gietrzwałdzkim*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś...*, s. 178–185.

⁵⁵ Zob. M. Rusecki, *Kryteria „objawień prywatnych”...*, s. 46.

⁵⁶ Zob. Z. Płużek, *Psychologiczne aspekty objawień*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji...*, s. 146–150. Tam też zob. psychologiczne kryteria pozwalające na rozróżnienie prawdziwych i fałszywych doświadczeń mistycznych.

towarzyszyła utrata czucia i władzy w niektórych mięśniach. Nie potwierdził tego doktor Sonntag⁵⁷.

Członkowie powołanej przez bpa Krementza 18 sierpnia 1877 roku komisji do zbadania autentyczności objawień, ks. August Karau i ks. Edward Stock, w swym raporcie charakteryzują Justynę Szafryńską i Barbarę Samulowską jako osoby skromne, proste, naturalne, prostolinijne, wstydlive i grzeczne, przyjmujące wizje w sposób naturalny, wręcz naiwny, bez wywyższania się i podkreślania nadzwyczajności wydarzeń. Na pytania badających sprawę odpowiadały bez wahania i stanowczo. Podczas objawienia wpadały w ekstazę i w tym momencie nie odbierały bodźców zewnętrznych. Zdaniem komisji biskupiej, ich zeznania można było przyjąć jako prawdziwe. Podobnie, według świadectwa proboszcza ks. Weichsla oraz osób, z którymi miały styczność, były dziećmi normalnymi, posłusznymi, chętnymi do pracy, niekłótlivymi, zwyczajnie pobożnymi. Nie szukały żadnych korzyści materialnych, choć pochodziły z rodzin ubogich⁵⁸.

Należy jeszcze dodać, że dziewczynki w czasie bezpośrednio poprzedzającym objawienia przygotowywały się do pierwszej komunii świętej i gorliwie uczęszczały na lekcje religii. Choć w szkole nie robiły znaczących postępów, to jednak posługiwały się dość dobrze językiem polskim oraz niemieckim. Nie stwierdzono u nich żadnych tendencji do konfabulacji czy też śladów wspólnego ustalania przebiegu zdarzeń. Nie wykazano też żadnych nacisków zewnętrznych na widzących czy też prób wpływania na składane przez nie zeznania⁵⁹.

Biorąc pod uwagę materiał źródłowy, należy stwierdzić, że obydwie wizjonerki, Justyna Szafryńska i Barbara Samulowska, były w pełni wiarygodne. Zarówno ich stan zdrowotny, jak i moralność nie budziły zastrzeżeń, podobnie zachowanie się w związku z doznanymi objawieniami. Opinie lekarskie oraz świadectwa moralności wystawione przez komisję biskupią oraz miejscowego proboszcza były w tej dziedzinie miarodajne i wystarczające.

ZAKOŃCZENIE

Objawienia maryjne w Gietrzwałdzie należą do tzw. objawień prywatnych. Zgodnie z posoborową mariologią mariofanie gietrzwałdzkie należy odczytywać na płaszczyźnie historiozbawczej jako specyficzne znaki obecności i działania Boga w biegu historii. Poprzez wydarzenia nadprzyrodzone z udziałem Matki Odkupiciela dokonała się aktualizacja jedyne go orędzia rewelatywnego i soterycznego Jezusa Chrystusa w konkretnej epoce i sytuacji dziejowej. Piękna Pani ukazała

⁵⁷ Zob. relacje lekarzy: [F. Hipler], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 45–51. T. Pawluk, *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych...*, s. 91.

⁵⁸ Zob. J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 48–49.

⁵⁹ Zob. [F. Hipler], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie...*, s. 34–36.

się na warmińskiej ziemi jako ta, która nadal intensywnie współpracuje z Bogiem w dziele zbawienia człowieka i przewodzi Ludowi Bożemu w jego pielgrzymce wiary ku zbawieniu. Troszczy się o swe dzieci i wskazuje im drogę do Chrystusa. Uczy posłuszeństwa Ewangelii i wysławiana Boga za wielkie dzieła, których dokonał dawniej, jak i dziś, tu i teraz, w historii zbawienia konkretnej osoby. Czyni to wszystko, gdyż jest figurą Kościoła, obrazem Ludu Bożego, którego ekonomia zbawcza zrealizowała się i wypełniła w całkowitej komunii z Bogiem.

Mariofanie gietrzwałdzkie uzmysłowiły współczesnym i nam dzisiaj nieodzowność ciągłej interpretacji objawienia publicznego i pogłębiania jego rozumienia w konkretnym momencie dziejowym. Przesłanie z Gietrzwałdu nic nie dodało do objawienia publicznego ani nic w nim nie zmieniło. Niemniej jednak odegrało ważną rolę, ponieważ pomogło w lepszym zrozumieniu i przeżywaniu w codzienności Dobrej Nowiny o zbawieniu. Dzięki tym mariofaniom trudne do zrozumienia prawdy wiary („Jestem Najświętsza Panna Maryja Niepokalanie Poczęta” – dogmat o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, ogłoszony 8.12.1854 r.) zostały przybliżone, spopularyzowane i bardziej zrozumiałe dla Ludu Bożego. Treści objawień gietrzwałdzkich przypomniały ewangeliczne wezwanie do nawrócenia, pokuty i modlitwy („Życzę sobie, abyście codziennie odmawiali Różaniec”; modlitwa o uzdrowienie chorych, nawrócenie osób nadużywających alkoholu, upadłych dziewcząt; apel o poszanowanie sakramentu Eucharystii, święceń, osoby Maryi; wezwanie do pokuty i nawrócenia zniewolonych przez grzech) oraz upewniły wspólnotę wiernych o stałej obecności Boga w dziejach i historii każdego człowieka, potwierdzonej znakami mariofanii („Nie smućcie się, bo Ja zawsze będę przy was”). Stanowią tym samym ważny impuls chrześcijańskiej odnowy, powrotu do ewangelicznej gorliwości i świętości.

Omawiane wydarzenia z 1877 roku w sposób naturalny pobudziły maryjną pobożność, która właściwie pojmowana jest w swym najgłębszym rozumieniu kontemplacją Tajemnicy Wcielenia. Wyraża się ona w aktach podziwu, czci, dziękczynienia, błagania o wstawiennictwo, a przede wszystkim naśladowaniu Jej wzoru. Pobożność maryjna pomaga w przyjmowaniu Jezusa jako jedyne Odkupiciela i Zbawiciela oraz uzdalnia do dostrzegania Jego obecności w historii każdego człowieka i w dziejach świata.

Mariofanie gietrzwałdzkie wywarły wielki wpływ na religijność ludności w diecezji warmińskiej i nie tylko. Spowodowały masowy ruch pielgrzymów na Warmię, który trwa do dziś i nadal się rozwija. Dla wiernych z Warmii, Mazur, Pomorza i Wielkopolski Gietrzwałd stał się „małym Lourdes”, stolicą Matki Najświętszej Niepokalanej. Objawienia wzbudziły nowe akcje duszpasterskie, takie jak różaniec rodzinny, ruch trzeźwościowy, a także spowodowały wzrost powołań kapłańskich, zakonnych i misyjnych. Sanktuarium gietrzwałdzkie jest miejscem odnowienia i umocnienia ducha wiary oraz moralnej przemiany.

BIBLIOGRAFIA

- Achremczyk S., *Dzieje Gietrzwałdu do 1945 roku*, Olsztyn 2002.
- Adamiak E., *Traktat o Maryi*, w: *Dogmatyka*, t. 2, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, Warszawa 2006, s. 15–287.
- Adnès P., *Révélations privées*, w: *Dictionnaire de théologie fondamentale*, eds. R. Latourelle, R. Fisichella, Montréal–Paris 1992, s. 1189–1193.
- Bartnik Cz.S., *Dogmatyka katolicka*, t. 1, Lublin 1999.
- Bartoszewski G., *Nieopublikowany rękopis Sługi Bożego o. Honorata Koźmińskiego, kapucyna, pt.: Chwała Jezusowi przez Maryję Niepokalanie Poczętą (Opis objawień w Gietrzwałdzie)*, „*Studia Warmińskie*” 14 (1977), s. 349–363.
- Bielawny K., *Niepodległość wyszła z Gietrzwałdu*, Warszawa 2018.
- Błogosławiony Honorat Koźmiński. (Pokłosie beatyfikacji)*, red. G. Bartoszewski, R. Prejs, Warszawa 1993.
- Bolewski J., *Teologiczne aspekty jawień maryjnych*, w: *Objawienia Maryjne. Drogi interpretacji*, red. K. Pek, Warszawa 1994, s. 52–68.
- Budzik S., *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, Tarnów 1993.
- Castellano J.C., *Fenomenologia della vita spirituale conspiciendo riferimento ai fenomeni preternaturali. Mistica Cristiana e fenomeni mistici*, w: *Studio della Congregazione per le Cause dei Santi*, Roma 2000, s. 133–164.
- Chłosta J., *Filip Krementz*, w: *Poczet biskupów barmińskich*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2008, s. 413–420.
- Courth F., *Mariologia – Maryja, Matka Chrystusa*, w: *Mariologia. Eklezjologia. Podręcznik teologii dogmatycznej*, red. W. Beinert, Kraków 1999, s. 43–205.
- De Candido L.M., *Manifestazioni straordinarie per il bene del popolo di Dio*, „*Credero oggi*” 142 (2004), s. 77–89.
- Drzazga J., *Dekret nr 2100/77. Gietrzwałd, 11 września 1977 r.*, „*Studia Warmińskie*” 14 (1977), s. 5.
- Fisichella R., *Introduzione alla teologia fondamentale*, Casale Monferrato 1992.
- Forte B., *Maryja. Ikona Tajemnicy. Zarys mariologii symboliczno-narracyjnej*, Warszawa 1999.
- Granat W., *Teologiczna wiara, nadzieja i miłość*, Lublin 1960.
- Guittou J.-J., Antier J.-J., *Les pouvoirs mystérieux de la foi. Signes et merveilles*, Paris 1993.
- [Hipler F.], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie. Przedruk wydania z 1883 r.*, Olsztyn 2017.
- Jakubowski Z., *Ksiądz Augustyn Weichsel – proboszcz gietrzwałdzki w czasie objawień 1877 roku*, „*Studia Warmińskie*” 14 (1977), s. 147–152.
- Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris Mater”*, Watykan 1987.
- Jeziński J., *Posłowie: Znaczenie objawień gietrzwałdzkich*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu*, red. J. Jeziński, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa–Gietrzwałd 2003, s. 156.
- Jeziński J., *Maryja początkiem nowego świata. Zarys mariologii katolickiej*, Kraków 2012.

- Kasjaniuk G., *Gietrzwałd. 160 objawień Matki Bożej dla Polski i Polaków – na trudne czasy*, Warszawa 2017.
- Katechizm Kościoła katolickiego, Poznań 1994.
- Kijas Z., *Ty, co ogarniasz Nieogarnionego. Maryja w zamiarach Boga i w życiu ludzi*, Kraków 2004.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja „Dominus Iesus” o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła*, w: *Wokół deklaracji „Dominus Iesus”*, red. M. Rusecki, Lublin 2001, s. 9–33.
- Kongres Mariologiczny i Maryjny, *Rezolucja*, „*Warmińskie Wiadomości Diecezjalne*” 32 (1977), s. 246.
- Kopiczko A., *Objawienia gietrzwałdzkie w świetle zbiorów Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie*, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu*, red. J. Jezierski, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa–Gietrzwałd 2003, s. 29–37.
- Kopiczko A., *Józef Drzazga*, w: *Poczet biskupów warmińskich*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2008, s. 457–464.
- Koźmiński H., *Przesłanie z Gietrzwałdu. Chwała Jezusowi poprzez Maryję Niepokalanie Poczętą*, Warszawa 2017.
- Królikowski J., *Maryja w pamięci Kościoła. Mariologia*, cz. I, Tarnów 1999.
- Królikowski J., Kupiec J., *Matka Zbawiciela. Mariologia*, cz. II, Tarnów 2000.
- Kudasiewicz J., *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991.
- Kumala J., *Maryja znakiem nadziei i pociechy*, Licheń 2005.
- Lambertenghi Delilieri G., *Wprowadzenie*, w: *Katolickie Stowarzyszenie Lekarzy Włoskich, Lekarz wobec cudu*, Poznań 2005, s. 8–10.
- Langkammer H., *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991.
- Latourelle R., *Révélation*, w: *Dictionnaire de théologie fondamentale*, red. R. Latourelle, R. Fisichella, Montréal–Paris 1992, s. 1134–1189.
- Laurentin R., *Jak rozpoznać znak dany przez Boga?*, Katowice 1996.
- Laurentin R., *Matka Pana. Krótki traktat teologii maryjnej*, Warszawa 1989.
- Laurentin R., *Vraies et fausses apparitions dans l’Église*, Paris 1973.
- Laurentin R., *Współczesne objawienia Najświętszej Maryi Panny*, Gdańsk 1994.
- Ledwoń I.S., Rusecki M., *Objawienie Boże*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., Lublin–Kraków 2002, s. 859–871.
- Leniec A., *Laski i uzdrowienia w sanktuarium gietrzwałdzkim*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 178–185.
- Leniec A., Bielawny K., *Sanktuarium gietrzwałdzkie dziś*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 138–210.
- Lohfink G., *Przeciw banalizacji Jezusa*, Poznań 2005.
- Misztal H., *Prawo kanonizacyjne*, Lublin 2003².
- Mucci G.M., *Rivelazioni private e apparizioni*, Torino–Roma 2000.
- Napiórkowski S.C., *Ślužebnica Pana. Problemy – poszukiwania – perspektywy*, Lublin 2004.
- Nowak W., *Historia obrazu i kultu Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*, „*Studia Warmińskie*” 14 (1977), s. 109–134.

- Obłąk J., *Kościół na Warmii w okresie „Kulturkampfu”*, „Ateneum Kapłańskie” 55 (1957), z. 2, s. 203–217.
- Obłąk J., *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie. Ich treść i autentyczność w opinii współczesnych (W stulecie objawień 1877–1977)*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 7–73.
- Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005.
- Parzych K., *Objawienia gietrzwałdzkie na tle innych objawień maryjnych*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 127–137.
- Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Marialis cultus”*, Watykan 1974.
- Pawluk T., *Stosunek Kościoła do objawień prywatnych ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń gietrzwałdzkich*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 75–107.
- Pawluk T., *Człowiek charyzmatyczny we wspólnocie kościelnej na przykładzie stosunku Kościoła do objawień prywatnych*, w: *Człowiek we wspólnocie Kościoła*, red. L. Balter, Warszawa 1979, s. 284–298.
- Perrella S.M., *Mariofanie w dziś Kościoła i świata. Aspekty wybrane*, w: *Wokół objawień maryjnych. Polskie pokłosie XXII Międzynarodowego Kongresu Mariologiczno-Maryjnego w Lourdes (4–8 IX 2008)*, red. T. Siudy, G.M. Bartosik, Częstochowa 2009, s. 9–51.
- Piotrowski S., *Matka Boga i Matka Kościoła*, Białystok 1994.
- Plużek Z., *Psychologiczne aspekty objawień*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, red. K. Pek, Warszawa 1994, s. 144–151.
- Prowadzeni orędziem Maryi. Nowenna gietrzwałdzka*, red. B. Matczak, z. 1, Olsztyn 2018.
- Rabczyński P., *Objawienia prywatne*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 68–79.
- Rabczyński P., *Sługa Boża Siostra Barbara Stanisława Samulowska. Życie i działalność*, „Ateneum Kapłańskie” 146 (2006), z. 3, s. 555–562.
- Rabczyński P., *Hermeneutyka teologiczna mariofanii*, w: *Matka Boża w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, red. J. Jezierski, K. Parzych-Blakiewicz, Olsztyn 2011, s. 248–263.
- Rahner K., *Podstawowy wykład wiary*, Warszawa 1987.
- Ratzinger J., *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 1970.
- Ratzinger J., *Komentarz teologiczny do trzeciej tajemnicy fatimskiej*, „L’Osservatore Romano”, wyd. polskie, 9 (2000), s. 47–51.
- Ratzinger J., Balthasar H.U. von, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, Kraków 2007.
- Rusecki M., *Kryteria „objawień prywatnych”*, w: *Objawienia Maryjne. Drogi interpretacji*, red. K. Pek, Warszawa 1994, s. 35–51.
- Rusecki M., *Wiarygodność chrześcijaństwa*, t. 1: *Z teorii teologii fundamentalnej*, Lublin 1994.
- Schmaus M., *Wiara Kościoła*, t. 1: *Objawienie – inicjatywa Boża oczekująca odpowiedzi człowieka: wiary*, Gdańsk Oliwa 1989.
- Schmitz J., *La rivelazione*, Brescia 1991.

- Seckler M., *Dei Verbum religiose audiens: Wandlungen im christlichen Offenbarungsverständnis*, w: *Offenbarung im jüdischen und christlichen Glaubensverständnis*, Hrsg. J.J. Petuchowski, W. Stolz, Freiburg 1981, s. 214–236.
- Seweryniak H., *Świadectwo i sens*, Płock 2001.
- Siudy T., *Służebnica Pańska*, Niepokalanów 1995.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja „Dei verbum”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1986³, s. 350–362.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1986³, s. 537–620.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1986³, s. 105–166.
- Tempi e criteri per « giudicare » le apparizioni, Intervista con Monsignor Angelo Amato di Gianni Cardinale*, Avvenire 9.07.2008, s. 15.
- Theillier P., *Czy w aktualnej medycynie jest miejsce na cuda?*, w: *Katolickie Stowarzyszenie Lekarzy Włoskich, Lekarz wobec cudu*, Poznań 2005, s. 33–40.
- Thurian M., *Maryja – Matka Pana. Figura Kościoła*, Warszawa 1990.
- Tomczyk B., Ryłko S., *Siostra Miłosierdzia Barbara Stanisława Samulowska wizjonerka z Gietrzwałdu i inne osoby obdarzone łaską objawień*, Kraków 1999.
- Uroczystości maryjne w Gietrzwałdzie*, „*Warmińskie Wiadomości Diecezjalne*” 23 (1968), s. 86–93.
- Volken L., *Les révélations dans l'église*, Mulhouse 1961.
- Weichsel A., *Dodatek do drugiego wydania*, w: [Hipler F.], *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie. Przedruk wydania z 1883 r.*, Olsztyn 2017, s. 92–93.
- Wójcik M., *Objawienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej a Zgromadzenie Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej z Mariówki (1878)*, „*Studia Warmińskie*” 14 (1977), s. 365–377.
- Zdybicka Z.J., *Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*, Lublin 1993².
- Zieliński J., *O widzeniach i zachwyceniach przyrodzonych i nadprzyrodzonych w ogóle i rozpoznawaniu takowych z zastosowaniem do objawień gietrzwałdzkich*, Pelplin 1882.
- Żynda B., *Bibliografia stulecia objawień i kultu Najświętszej Maryi Panny w Gietrzwałdzie*, „*Studia Warmińskie*” 14 (1977), s. 445–466.

Słowa kluczowe: objawienia w Gietrzwałdzie, objawienia maryjne, objawienie publiczne, objawienia prywatne, hermeneutyka objawień maryjnych

THEOLOGICAL HERMENEUTICS OF THE APPARITIONS OF THE VIRGIN MARY IN GIETRZWAŁD

Summary

In 1877 Marian apparitions took place in Gietrzwałd in Warmia and were recognised by the Church one hundred years later. The message Mary conveyed to the girls she appeared to could be summarised in three statements: “I am the Blessed Virgin Mary of the Immac-

ulate Conception; I wish you recite the rosary everyday; Do not despair for I will always be with you". The Gietrzwałd apparitions belong to the so-called private revelations. They should be studied and interpreted within the history of salvation as particular signs of the presence and actions of God throughout the ages.

The Marian apparitions in Gietrzwałd pointed to a supernatural, divine reality which finds fulfilment in Jesus Christ, who is now present in His Church. They led their recipients towards the public revelation, awakened and strengthened the faith of God's people. The apparitions of the Virgin Mary in Gietrzwałd lead to the realisation of the necessity for the continuous interpretation of the public revelation and deepening its understanding at a specific point in time. Owing to these apparitions, some of the truths of faith which would be difficult to understand, such as the Immaculate Conception, became better explained, popularised and easier to comprehend. The message of the apparitions in Gietrzwałd reminded of the evangelical call to convert, repent and pray as well as confirmed the faithful in their belief of the constant presence of God in history but also each man's life. They therefore constitute an important impulse towards Christian renewal and the return to evangelical zeal and sanctity.

Keywords: apparitions in Gietrzwałd, Marian apparitions, public revelation, private revelations, hermeneutics of Marian apparitions